

контролю якості (визначення генетичної ідентичності, генетичної чистоти, перевірка походження), маркер-супутнього беккросингу, маркер-супутнього рекурентного та геномного добору.

УДК:633.11«324»:581.1.036.5

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БОЛГАРСЬКИХ ЗРАЗКІВ В СЕЛЕКЦІЇ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ

Г.Б. Вологдіна

Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН України

Головна задача сучасної селекції полягає в тому, щоб підвищити загальну і специфічну адаптивність культурних рослин за рахунок створення сортів, які поєднують високу потенційну продуктивність і стійкість до несприятливих факторів середовища. Для її вирішення важливим є пошук і створення селекційних джерел, які б розширювали генетичне різноманіття сортів. На основі двосторонньої угоди про співробітництво з селекції пшениці озимої між миронівськими та болгарськими селекціонерами було проведено дослідження (1987–2013 рр.) зразків болгарської селекції для створення нового вихідного матеріалу.

Уперше в умовах Лісостепу України встановлено особливості комплексу цінних ознак 1470 нових селекційних зразків з Інституту пшениці і соняшника «Добруджа», а з 2001 р. – Добруджанського Інституту землеробства. Виділено джерела продуктивності, підвищеної зимостійкості, короткостебловості, групової стійкості до хвороб, які використано в селекційних програмах зі створення сортів пшениці м'якої озимої і проміжних форм.

Доведено, що найбільш стабільними цінними ознаками у зразків болгарської селекції є тривалість вегетаційного періоду ($C_V = 3,4\%$), висота рослин ($C_V = 13,6\%$) і стійкість до вилягання ($C_V = 13,7\%$), найбільш мінливими – ураженість бруною іржею ($C_V = 73,6\%$), морозостійкість ($C_V = 52,8\%$), урожайність зерна ($C_V = 36,1\%$) і сила борошна ($C_V = 56,4\%$). Показано, що у 72,1% випадків для семи ознак зв'язок був слабкої сили, що дозволяє поєднати корисні ознаки з високим рівнем їхнього прояву в умовах Лісостепу України.

Кореляційний аналіз господарських ознак підтверджує наявність генотипів, які поєднують високу врожайність зерна і зимостійкість (польова оцінка перезимівлі; $r = 0,44$), скоростиглість ($r = -0,39$), крупність зерна ($r = 0,43$), з добрими хлібопекарськими якостями (сила борошна; $r = 0,54$). Виділено джерела: 2579–30–19, 853/87–44–38, Русалка, Плиска, Милена, Лілія, 836/87–2, М–1022–6567, 6687–12, 1769–64, ДМ–62–44, які поєднували достатній рівень продуктивності та інших цінних ознак.

Виявлено, що у гібридів першого покоління ефект гетерозису частіше виявлявся за однією (29%), рідше – за двома (13%), п'ятьма (0,5%) і дуже

рідко – за більшою кількістю ознак. За величиною конкурсного гетерозису виділились комбінації Кремена / Еритроспермум 10071, Лютесценс 10795 / 3386–180 і Еритроспермум 9736 / Кремена. Кращою за поєднанням рівня гетерозису (G_i , G_r , G_k) за успадкування комплексу ознак була короткостеблова ранньостигла і стійка до ураження бурюю іржею гібридна комбінація Кремена / Еритроспермум 10071.

Виявлено диференціацію за кількістю дібраних колосів або рослин, номерів і відсотку доборів у гібридних комбінаціях залежно від фенотипового прояву рівня гетерозису. Підтверджено, що в гібридних популяціях, котрі виявляють у першому поколінні достатній ступінь гетерозису за комплексом ознак, добір ефективний і збільшує можливість виділити генотипи з високою селекційною цінністю. Для визначення останньої необхідно орієнтуватись на показники конкурсного гетерозису та середні ранги за комплексом ознак і урожайністю. На основі виявлених закономірностей мінливості фенотипового прояву господарсько цінних ознак та комплексної оцінки зразків болгарської селекції ідентифіковано селекційно цінні генотипи і виділено джерела окремих господарських ознак та їх сукупності. За участі цих джерел створено лінію Еритроспермум 50137 з високою селекційною цінністю і шість сортів пшениці м'якої озимої – Мирич, Мирлена, Берегиня миронівська, Господиня миронівська, МПП Вишиванка, МПП Княжна. Сорти пшениці м'якої озимої Мирлена, Берегиня миронівська і Господиня миронівська характеризуються високими показниками економічної ефективності вирощування (рентабельність перевищує 180 %) і є конкурентоспроможними (умовний чистий прибуток становить понад 17000 грн./га) на зерновому ринку України.

УДК: 631.544.4:635.9

УРОЖАЙНІСТЬ СОРТІВ ТРОЯНДИ ЧАЙНО-ГІБРИДНОГО ТИПУ ЗА ВИРОЩУВАННЯ У ЗИМОВИХ ТЕПЛИЦЯХ

І.Л. Гаврись

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Важливим елементом технологічного процесу вирощування троянди для тепличних господарств є вибір сорту, адже закладання кущів проводять один раз на 5-6 років. Головним критерієм, яким керуються господарства при виборі сортів є попит на ринку. Тому метою наших досліджень було дослідити ріст, розвиток, продуктивність і декоративність різних сортів троянди чайно-гібридного типу в умовах сучасних зимових теплиць. Об'єктом дослідження були шість сортів троянди чайно-гібридного типу всевітньо відомих фірм: Lex + – Avalanche (контроль), Terra Nigra – сорти Purple power та Award, Kordes – сорти Lucky Red та Piola, Schreurs – сорт Shangri-La.